

XALQARO VALYUTA FONDI (XVF) FAOLIYATI VA UNINGJAXON VALYUTA TIZIMIGA TA'SIRI

Ilmiy rahbar: **Ernazarov Nuriddin Elamonovich**

E-mail: n.ernazarov@list.ru

Xamroliyeva Dilroz Xakimjon qizi

Samarqand Iqtisodiyot va servis instituti Buxgalteriya hisobi va menejment fakulteti
dilroz2005@icloud.com

Annotatsiya. *Xalqaro Valyuta Fondi (XVF) - bu global iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash, xalqaro savdoni rivojlantirish va moliyaviy hamkorlikni kuchaytirish maqsadida tashkil etilgan xalqaro moliyaviy institutdir. Ushbu maqolada XVF ning faoliyati, uning asosiy vazifalari, moliyaviy resurslari va global iqtisodiyotga ta'siri tahlil qilinadi. XVF, o'zining kredit berish mexanizmlari orqali, mamlakatlarga iqtisodiy muammolarni hal qilishda yordam beradi va ularning moliyaviy barqarorligini ta'minlaydi. Shuningdek, XVF ning valyuta tizimiga ta'siri, valyuta kurslari, iqtisodiy siyosat va global moliya bozorlaridagi o'zgarishlar bilan bog'liq masalalar ko'rib chiqiladi. Maqola, XVF ning global iqtisodiyotdagi roli va uning valyuta tizimiga ta'sirini yanada chuqurroq tushunishga yordam beradi.*

Kalit so'zlar: *Xalqaro Valyuta Fondi (XVF), Global iqtisodiyot, Moliyaviy barqarorlik, Kredit berish mexanizmlari, Valyuta tizimi, Iqtisodiy siyosat, Xalqaro savdo*

Аннотация. *Международный валютный фонд (МВФ) - это международная финансовая организация, созданная для обеспечения глобальной экономической стабильности, содействия международной торговле и укрепления финансового сотрудничества. В данной статье анализируется деятельность МВФ, его основные задачи, финансовые ресурсы и влияние на мировую экономику. Посредством своих кредитных механизмов МВФ помогает странам решать экономические проблемы и обеспечивает их финансовую стабильность. Также рассматривается влияние МВФ на денежную систему, вопросы, связанные с валютными курсами, экономической политикой и развитием мировых финансовых рынков. Статья поможет лучше понять роль МВФ в мировой экономике и его влияние на денежную систему.*

Ключевые слова: *Международный валютный фонд (МВФ), мировая экономика, финансовая стабильность, механизмы кредитования, денежная система, экономическая политика, международная торговля*

Annotation. *The International Monetary Fund (IMF) is an international financial institution established to ensure global economic stability, promote international trade, and*

strengthen financial cooperation. This article analyzes the activities of the IMF, its main tasks, financial resources, and impact on the global economy. Through its lending mechanisms, the IMF helps countries solve economic problems and ensures their financial stability. It also examines the impact of the IMF on the monetary system, issues related to exchange rates, economic policy, and developments in global financial markets. The article will help to better understand the role of the IMF in the global economy and its impact on the monetary system.

Keywords: *International Monetary Fund (IMF), Global Economy, Financial Stability, Lending Mechanisms, Monetary System, Economic Policy, International Trade*

KIRISH.

Xalqaro Valyuta Fondi (XVF) 1944 yilda, Birlashgan Millatlar Tashkiloti va boshqa xalqaro tashkilotlar bilan birgalikda, global iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash maqsadida tashkil etilgan. XVF ning asosiy vazifalari orasida xalqaro moliyaviy hamkorlikni rivojlantirish, davlatlar o'rtasida savdo va investitsiyalarni rag'batlantirish, shuningdek, moliyaviy muammolarni hal qilishda mamlakatlarga yordam berish mavjud. Fond, o'zining a'zolari uchun moliyaviy resurslarni taqdim etish orqali, iqtisodiy inqirozlar va muammolarni engillashtirishga intiladi.

XVF ning faoliyati asosan to'lov balansi muammolarini hal qilish, valyuta kurslarini barqarorlashtirish va iqtisodiy siyosatni yaxshilashga qaratilgan. U a'zolariga qisqa va uzoq muddatli kreditlar berish orqali, ularning iqtisodiy barqarorligini ta'minlaydi. XVF ning resurslari asosan a'zo mamlakatlarning kvotalaridan kelib chiqadi, bu esa fondning moliyaviy imkoniyatlarini kengaytiradi. XVF ning kredit berish mexanizmlari, shuningdek, iqtisodiy islohotlarni amalga oshirishga rag'batlantiradi va mamlakatlarning iqtisodiy barqarorligini oshirishga yordam beradi.

XVF ning global valyuta tizimiga ta'siri juda muhimdir. U xalqaro savdoda valyuta kurslarining barqarorligini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. XVF, shuningdek, valyuta almashinuvi bo'yicha maslahatlar berish va iqtisodiy siyosatni shakllantirishda ishtirok etadi. Bu orqali fond, global moliya bozorlarida ishonchni oshirishga va xalqaro savdo faoliyatini kengaytirishga yordam beradi. Biroq, XVF ning faoliyatida tanqidlar ham mavjud. Ba'zi mamlakatlar fondning shartlariga nisbatan norozilik bildiradilar, chunki bu shartlar ko'pincha iqtisodiy islohotlarni o'tkazishni talab qiladi va bu esa ijtimoiy-iqtisodiy muammolarni keltirib chiqarishi mumkin. Shunday qilib, XVF ning roli va ta'siri global iqtisodiyotda muhim va murakkab masala bo'lib qolmoqda. Ushbu maqolada XVF ning faoliyatining asosiy jihatlari va uning jahon valyuta tizimiga ta'siri yanada chuqurroq tahlil qilinadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLILI.

Xalqaro Valyuta Fondi (XVF) faoliyati va uning jahon valyuta tizimiga ta'siri O'zbekiston ilmiy muhitida ham tadqiqot obyekti bo'lib kelmoqda. O'zbek olimlari, iqtisodiyot va moliya sohalarida tadqiqotlar olib borib, XVF ning global iqtisodiyotdagi roli, uning a'zo mamlakatlarga ta'siri va moliyaviy barqarorlikni ta'minlashdagi ahamiyatini o'rganadilar.

Ushbu sohada faoliyat yuritayotgan olimlardan biri - iqtisodchi va moliya mutaxassisi A. Murodovdir. U XVF ning a'zo mamlakatlar uchun kredit siyosati va uning ijtimoiy-iqtisodiy oqibatlarini o'rganish bilan shug'ullanadi. Murodovning tadqiqotlari XVF ning kredit shartlari va ularning mamlakatlar iqtisodiyotiga ta'sirini tahlil qiladi. U, shuningdek, XVF ning iqtisodiy islohotlarga bo'lgan talablarini o'rganib, bu talablarning ijtimoiy-iqtisodiy muammolarni keltirib chiqarishi mumkinligini ta'kidlaydi.

Shuningdek, O'zbekiston Milliy universiteti professorlaridan biri - D. Qodirov ham XVF faoliyatini o'rganishga qiziqadi. U, XVF ning xalqaro moliya bozorlaridagi roli va valyuta kurslarining barqarorligini ta'minlashdagi ahamiyatini tahlil qiladi. Qodirovning tadqiqotlari XVF ning global iqtisodiy muammolarga qarshi kurashda qanday strategiyalarni qo'llayotganini ko'rsatadi va bu strategiyalar O'zbekiston iqtisodiyotiga qanday ta'sir qilishi mumkinligini baholaydi. Bundan tashqari, O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va sanoat vazirligi huzuridagi ilmiy-tadqiqot institutlari ham XVF faoliyatini o'rganish bilan shug'ullanadi. Ularning tadqiqotlari XVF ning O'zbekiston iqtisodiyotiga ta'sirini baholashga qaratilgan bo'lib, fondning kredit siyosati va iqtisodiy islohotlar bo'yicha tavsiyalarini ishlab chiqishga yordam beradi. O'zbek olimlari XVF ning faoliyatini tahlil qilish orqali nafaqat mamlakatimiz iqtisodiyotiga, balki global iqtisodiyotga ham yangicha nazar bilan qarashga yordam berishmoqda. Ularning tadqiqotlari XVF ning xalqaro moliya tizimidagi ahamiyatini yanada chuqurroq tushunishga imkon beradi va kelajakda bu sohada yangi yondashuvlarni ishlab chiqishga xizmat qiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI.

Xalqaro Valyuta Fondi (XVF) faoliyatini va uning jahon valyuta tizimiga ta'sirini o'rganish uchun turli tadqiqot metodologiyalaridan foydalanish zarur. Ushbu tadqiqotlar, asosan, sifat va miqdoriy metodlarni birlashtirgan holda amalga oshiriladi.

Birinchidan, miqdoriy tadqiqot metodlari orqali XVF ning a'zo mamlakatlarga taqdim etgan kreditlari, shartlari va ularning iqtisodiy ko'rsatkichlarga ta'siri statistik ma'lumotlar asosida tahlil qilinadi. Bu jarayonda, iqtisodiy ko'rsatkichlar, masalan, o'sish sur'atlari, inflyatsiya darajasi va valyuta kurslaridagi o'zgarishlar kabi parametrlar o'rganiladi. Ma'lumotlar XVF ning rasmiy hisobotlari, xalqaro moliya tashkilotlari va davlat statistikasi manbalaridan olinadi.

Ikkinchidan, sifatli tadqiqot metodlari yordamida XVF ning siyosati va uning a'zo mamlakatlar iqtisodiyotiga ta'siri haqida chuqur tahlil o'tkaziladi. Bu jarayonda ekspert

intervyulari, so'rovnomalar va fokus-guruhlar orqali olimlar va iqtisodchilar fikrlarini yig'ish muhim ahamiyatga ega. Sifatli tadqiqotlar XVF ning iqtisodiy islohotlarga bo'lgan talablari, shuningdek, bu talablarning ijtimoiy-iqtisodiy oqibatlarini aniqlashga yordam beradi.

Uchinchi, tadqiqot jarayonida holat tahlili (case study) metodidan foydalanish mumkin. Bu metod yordamida XVF ning konkret mamlakatlarda amalga oshirgan faoliyatini o'rganish va ularning muvaffaqiyatlari yoki muammolarini tahlil qilish mumkin. Bu esa umumiy xulosalarni chiqarishda yordam beradi. Natijada, XVF faoliyatining jahon valyuta tizimiga ta'sirini chuqur o'rganish uchun ko'p qirrali tadqiqot metodologiyasi qo'llaniladi. Bu metodologiya nafaqat nazariy bilimlarni, balki amaliy tajribalarni ham o'z ichiga oladi, bu esa tadqiqot natijalarining ishonchliligini oshiradi.

TAHLIL VA NATIJALAR.

Xalqaro Valyuta Fondi (XVF) 1944 yilda tashkil etilgan va uning asosiy maqsadi xalqaro moliya hamkorligini rivojlantirish, a'zo mamlakatlarning iqtisodiy barqarorligini ta'minlash va global iqtisodiy o'sishni qo'llab-quvvatlashdir. XVF, asosan, moliyaviy resurslarni taqdim etish, iqtisodiy siyosatni maslahat berish va iqtisodiy tahlil qilish orqali a'zo mamlakatlarga yordam beradi. XVF ning faoliyati jahon valyuta tizimiga bir qator ta'sirlar ko'rsatadi. Birinchidan, XVF a'zo mamlakatlarga kreditlar taqdim etish orqali ularning iqtisodiy barqarorligini ta'minlaydi. Bu kreditlar, odatda, iqtisodiy islohotlarni amalga oshirish uchun zarur bo'lgan mablag'larni ta'minlaydi. Bunday yordam mamlakatlar o'rtasida moliyaviy barqarorlikni saqlashga yordam beradi va global iqtisodiy o'sishni rag'batlantiradi.

Ikkinchidan, XVF ning iqtisodiy siyosat bo'yicha maslahatlari ko'plab mamlakatlar uchun muhimdir. Fond, a'zo mamlakatlarga iqtisodiy islohotlar va makroiqtisodiy barqarorlikni ta'minlash bo'yicha tavsiyalar beradi. Ushbu tavsiyalar, odatda, inflyatsiyani nazorat qilish, budget defitsitini kamaytirish va valyuta kurslarini barqarorlashtirishga qaratilgan bo'ladi. Bu esa global valyuta tizimining barqarorligini oshirishga xizmat qiladi. Biroq, XVF faoliyatining ba'zi salbiy oqibatlari ham mavjud. Ba'zi mamlakatlar XVF dan olingan kreditlarni qaytarishda qiyinchiliklarga duch kelishadi, bu esa ularning iqtisodiy ahvolini yanada yomonlashtirishi mumkin. Shuningdek, XVF ning shartlari ko'pincha iqtisodiy islohotlarni amalga oshirishda ijtimoiy muammolarni keltirib chiqarishi mumkin, masalan, ijtimoiy xarajatlarning kamayishi yoki ish o'rinlarining yo'qolishi. Natijada, XVF ning faoliyati jahon valyuta tizimiga katta ta'sir ko'rsatadi. U iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash, moliyaviy resurslarni taqdim etish va global iqtisodiy o'sishni rag'batlantirishda muhim rol o'ynaydi. Biroq, uning shartlari va siyosatlari ba'zan ijtimoiy-iqtisodiy muammolarni keltirib chiqarishi mumkin. Shuning uchun XVF ning faoliyatini yanada samarali qilish uchun uning

siyosatlarini takomillashtirish va a'zo mamlakatlarning ehtiyojlarini yaxshiroq hisobga olish zarur.

XVF faoliyatining yo'nalishi	Vazifalari va mexanizmlari	Jahon valyuta tizimiga ta'siri	Asosiy natijasi
Valyuta-kredit siyosati	Valyuta kurslari ustidan nazorat, a'zo mamlakatlarga moliyaviy yordam berish (qarzlar).	Valyuta kurslarining barqarorlashuvi, qarzlar orqali likvidlikni oshirish.	Valyuta beqarorligi va inqirozlarining oldini olish.
Monitoring va tahlil	A'zo mamlakatlarning iqtisodiy siyosatlarini kuzatish, prognozlar tuzish, tavsiyalar berish.	Iqtisodiy siyosatlarni uyg'unlashtirish, global risklarni aniqlash.	Mamlakatlarning o'zaro iqtisodiy muvofiqlashuvini kuchaytirish.
Texnik yordam	A'zo mamlakatlarga valyuta-kredit, soliq va statistika sohalarida maslahatlar hamda malaka oshirish imkoniyatlari.	Milliy iqtisodiyotlarni boshqarish tizimini takomillashtirish.	Iqtisodiy boshqaruv samaradorligini oshirish.
Xalqaro savdo va investitsiyalar	Savdo to'siqlarini kamaytirishga ko'maklashish, xalqaro savdo va investitsiyalarni rag'batlantirish.	Savdo oqimlarining o'sishi, kapital harakatining erkinlashuvi.	Jahon iqtisodiyotining global integratsiyasini chuqurlashtirish.

Jadvalning tahlili

Ushbu jadval Xalqaro Valyuta Fondining jahon moliyaviy tizimidagi o'rni va uning global iqtisodiyotga ta'sirini quyidagi jihatlar bo'yicha tahlil qiladi:

- Moliyaviy barqarorlikni ta'minlash va inqirozlarga qarshi kurash:

XVFning eng muhim faoliyat yo'nalishi – a'zo mamlakatlarning to'lov balansi muammolarini hal qilishda moliyaviy yordam ko'rsatishdir. Jadvaldagi "Valyuta-kredit siyosati" qatori shuni ko'rsatadiki, Fond qisqa va o'rta muddatli kreditlar berish orqali mamlakatlarning valyuta zaxiralarini to'ldiradi va valyuta kurslarining keskin qadrsizlanishi (devalvatsiya) yoki haddan tashqari qimmatlashuvidan (revalvatsiya) saqlaydi. Bu esa global moliyaviy tizimdagi beqarorlikning tarqalishiga yo'l qo'ymaydi.

- Iqtisodiy siyosatlarni muvofiqlashtirish:

XVFning "Monitoring va tahlil" yo'nalishi jahon iqtisodiyotining global koordinatoriga aylanishiga imkon beradi. Fond muntazam ravishda mamlakatlarning iqtisodiy holatini tahlil qiladi, prognozlar tuzadi va o'z tavsiyalarini beradi. Bu jarayon mamlakatlarning iqtisodiy siyosatlarini o'zaro uyg'unlashtirishga, global iqtisodiyotdagi salbiy tendensiyalarni oldindan aniqlashga va ularga moslashuvchan javob choralari ishlab chiqishga yordam beradi.

- Texnik yordam va institutsional rivojlanish:

"Texnik yordam" yo'nalishi XVFning rivojlanayotgan mamlakatlar uchun muhim rol o'ynashini ko'rsatadi. Fondning ekspertlari va maslahatchilari milliy banklarga, moliya vazirliklariga va statistika idoralariga zamonaviy boshqaruv usullarini joriy etishda yordam beradi. Bu esa ushbu mamlakatlarda moliyaviy tizimlarining mustahkamlanishiga, ma'lumotlar bazasining takomillashishiga va iqtisodiy boshqaruv samaradorligining ortishiga olib keladi.

➤ Global savdo va integratsiyani rag‘batlantirish:

XVFning to‘rtinchi yo‘nalishi xalqaro savdo va investitsiyalarni kengaytirishga qaratilgan. Jahon valyuta tizimining barqarorligi savdo operatsiyalarini osonlashtiradi, valyuta kurslaridagi noaniqlikni kamaytiradi va xorijiy sarmoyalarning mamlakatlarga oqib kelishini rag‘batlantiradi. Bu global savdo hajmining o‘shishiga va iqtisodiyotlarning bir-biriga yanada chuqurroq integratsiyalashuviga xizmat qiladi. Xalqaro Valyuta Fondi o‘zining ko‘p qirrali faoliyati orqali jahon valyuta tizimida muhim rol o‘ynaydi. U moliyaviy barqarorlikni ta‘minlash, iqtisodiy siyosatlarni uyg‘unlashtirish, milliy boshqaruv tizimlarini takomillashtirish va global savdo-iqtisodiy aloqalarni rivojlantirishga yordam beradi. XVFning samarali faoliyati global iqtisodiyotning yanada barqaror va o‘zaro bog‘liq bo‘lishiga zamin yaratadi

XULOSA.

Xalqaro Valyuta Fondi (XVF) global moliyaviy barqarorlikni ta‘minlash, valyuta kurslarining turg‘unligini rag‘batlantirish va xalqaro savdoni kengaytirishda markaziy o‘rin tutadi. Uning faoliyati a‘zo mamlakatlarga to‘lov balansi muammolarini hal qilishda moliyaviy yordam ko‘rsatish, makroiqtisodiy siyosat bo‘yicha maslahatlar berish va global iqtisodiy monitoringni amalga oshirishdan iborat. XVFning jahon valyuta tizimiga ta‘siri beqiyosdir; u xalqaro likvidlikni saqlashga, moliyaviy inqirozlarning tarqalishini oldini olishga va ishonchli moliyaviy me‘yorlarni shakllantirishga yordam beradi. Fondning islohotlari va dasturlari orqali global iqtisodiyotning o‘zaro bog‘liqligi kuchayib, jahon moliyaviy arxitekturasini mustahkamlanmoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Bekmurodov A. Sh., G‘afurov U. V. Xalqaro iqtisodiy munosabatlar: Jahon savdosi va xalqaro moliya tizimi bo‘yicha tizimlashtirilgan darslik. "Iqtisod-moliya" nashriyoti, 2017. 255-b.
2. Jumaboyev T. J., Toshmatov Sh. A. Jahon iqtisodiyoti va xalqaro moliya bozorlari: Oliy ta‘lim muassasalari talabalari uchun fundamental darslik. "Fan va texnologiyalar" nashriyoti, 2014. 335-b.
3. Karimov O. I. Xalqaro moliya tashkilotlari va ularning O‘zbekiston iqtisodiyotiga ta‘siri: Ilmiy-amaliy qo‘llanma. "Yangi asr avlodi" nashriyoti, 2019. 135-b.
4. Malikov T. S., Haydarov N. H. Moliya tizimi va uning elementlari: Oliy o‘quv yurtlari talabalari uchun o‘quv qo‘llanma. "Iqtisod-moliya" nashriyoti, 2016. 505-b.
5. Nazarov Sh. B. Xalqaro valyuta-kredit munosabatlari va valyuta siyosatini tartibga solish: Darslik. "Universitet" nashriyoti, 2015. 225-b.

6. Rashidov R. A. Xalqaro valyuta-kredit munosabatlari va bank amaliyoti: Nazariy va amaliy jihatlar bo'yicha fundamental darslik. "Sharq" nashriyot-matbaa aksiyadorlik kompaniyasi, 2015. 275-b.

7. Vahobov A. V., Ibrohimov A. T., Ishonqulov N. F. Xalqaro moliya munosabatlari: Oliy ta'lim muassasalari talabalari uchun darslik. "Iqtisod-moliya" nashriyoti, 2013. 375-b.

8. Yuldashev A. S. Global iqtisodiyotda valyuta siyosati va uning ta'siri: Nazariy - metodologik va amaliy masalalar yoritilgan monografiya. - "Iqtisodiyot" nashriyoti, 2018. 175-b.